

4.1 Riziková analýza starej environmentálnej záťaže.

Teória: Znečistenie jednotlivých zložiek životného prostredia je v mnohých prípadoch zdrojom neprijateľných rizík pre zdravie ľudí a pre životné prostredie. Ich odstraňovanie je v mnohých prípadoch značne finančne náročné. Cieľom analýzy rizík je charakterizovať existujúce a potenciálne riziká vyplývajúce z existencie znečisteného územia na zdravie človeka a pre životné prostredie a na základe posúdenia ich závažnosti (vyhodnotenie expozičných scenárov) navrhnuť cieľové hodnoty sanácie znečisteného územia.

Jednou z úloh analýzy rizika je nájsť a interpretovať spoločensky prijateľnú mieru zdravotného a environmentálneho rizika. Princíp spoločensky prijateľnej miery rizika vyjadruje skutočnosť, že dosiahnutie „nulového rizika“ je síce z hľadiska životného prostredia nutné, ale nie vždy sú k dispozícii vhodné a účinné technológie a postupy na úplné odstránenie znečistenia, alebo úplné odstránenie znečistenia vyžaduje neprimerané vysoké finančné náklady.

Analýza rizika znečisteného územia sa musí podľa zákona č. 569/2007 Z. z. vypracovať zakaždým, keď sa geologickým prieskumom zistila a overila prítomnosť závažného znečistenia spôsobeného činnosťou človeka, bez ohľadu na to, či je znečistené územie klasifikované ako environmentálna záťaž, environmentálna škoda alebo kontaminačný mrak.

Predmetom hodnotenia analýzy rizika je znečistenie v:

- horninovom prostredí,
- pôde a pôdnom vzduchu,
- podzemnej vode, ktoré môže predstavovať závažné ohrozenie zdravia človeka a životného prostredia.

Odpad z kyslej rafinácie ropy – gudróny

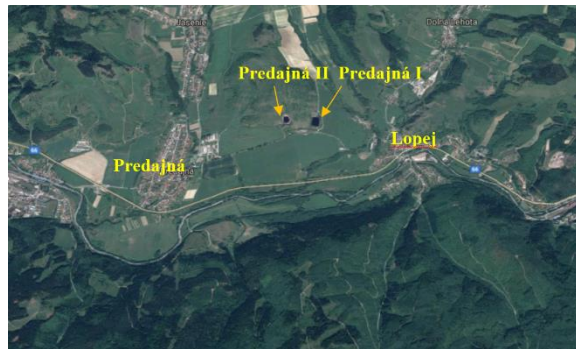
Technologickým prúdom, ktorý pri rafinácii ropných frakcií najviac zaťažuje rafinérsku výrobu, sú odpady z kyslej rafinácie – gudróny. Hlavné preto, že v minulosti boli väčšinou skládkované bez zabezpečenia a problém kontaminácie životného prostredia pretrváva dodnes. Tieto odpady sú produkované v spracovateľskom závode pri úprave a spracovaní ropy využitím sulfonačných technológií. Ide o procesy, pri ktorých sa používa koncentrovaná kyselina sírová, ktorá sulfonuje nežiaduce zlúčeniny a umožňuje ľahšie oddelenie a regeneráciu frakcií benzénu, toluénu a xylénu, tiež úpravu uhlíkových materiálov, rafináciu benzolu, opätovné rafinovanie a výrobu bieleho oleja. Pri rafinácii olejových frakcií kyselinou sírovou odpadá ako odpad kyselinová fáza – rezíduum tzv. gudrón, ktorý obsahuje okrem kyseliny nežiaduce zložky odstránené z rafinovaného oleja. Všeobecne, zloženie týchto rezíduí závisí od zloženia samotnej ropy. Gudróny inak nazývané aj kyslé kaly, kyslé dechty sú podľa platnej legislatívy definované ako nebezpečné odpady.

Stará environmentálna záťaž gudrónov na Slovensku

Skládky odpadu zo spracovania ropy tzv. gudrónov sa vyskytujú na Slovensku v obci Predajná. Územie záťaže sa nachádza v údolí Hrona, na južnom svahu hrebeňa Hôrky medzi údoliami Jasenského potoka a Veľkého Grapel'a. Záťaž pozostáva z dvoch skládok nebezpečného priemyselného odpadu kyslých gudrónov nazývaných Predajná I a II. Skládky sa nachádzajú 800 m východne od obce Predajná. Asi 200 m západne od skládky Predajná I (Obr. 4.1) sa nachádza skládka gudrónov Predajná II, obe skládky predstavujú na území Slovenskej republiky vysoko rizikové lokality. V rámci systematickej identifikácie environmentálnych záťaží boli zaradené medzi environmentálne záťaže. Skládky Predajná I a II ležia v ochrannom pásme Národného parku Nízke Tatry s druhým stupňom ochrany. Podložie skládok tvoria vápence, dolomity a horniny melafirovej sekvencie. Gudrónové odpady vyvážené na skládky sú zmesou sulfokyselín, minerálneho oleja, sulfonátov (Ca, Na), chloridov, voľnej kyseliny sírovej a vody. Na základe rozdielnej špecifickej hmotnosti dochádza k rozvrstveniu odpadu na tri fázy:

- olejová je najvrchnejšia a je zložená z rôznych olejov, ktoré sa nachádzajú v odpade,
- kvapalná sa nachádza pod olejovou fázou a je zložená hlavne z vodnej kyseliny sírovej, vody a látok rozpustných vo vode (saponáty, chloridy, sírany),
- tuhá na dne nádrže, kde sa usadzujú všetky tuhé látky tvoriace rôzne polyméry.

Skládky gudrónov nie sú oplotené, sú voľne prístupné a tým nebezpečné pre zver a turistov. Nemajú signalizačné tabule, že ide o toxickú skládku nebezpečného odpadu. Skládky sú situované v odlesnenej krajine, v členitejšom území, porastenej trávnatým porastom. V priebehu ročných období je možné vidieť na pôde, snehu, vegetácií šírenie kontaminačného mraku zo skládky.

Obr. 4.1 Mapové zobrazenie územia environmentálnej záťaže

Obr. 4.2. Skládky Predajná I a Predajná II (zdroj: autor)